

Serhii Luckanin: „Mihai Eminescu este ambasadorul cultural, extraordinar și plenipotențiar al României în lumea întreagă”

Autor:

Gheorghe Bâlici 17 ianuarie 2024

Pe 15 ianuarie, de Ziua Culturii Naționale și la împlinirea a 174 de ani de la nașterea marelui poet Mihai Eminescu, la Centrul Academic Internațional Eminescu, filială a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” din Chișinău, a avut loc un eveniment important intitulat „Eminescu în traducere ucraineană”. Podul cultural online Chișinău-Kiev, manifestare inedită, în premieră, organizată în formă de conferință, în colaborare cu Biblioteca Națională „Lesya Ukrainka”, reprezentanți ai Universității „Taras Șevcenko” din Kiev și ai Uniunii Scriitorilor din Ucraina, a trezit un viu interes prin informația oferită de profesorul universitar Serhii Luckanin despre traducerile în limba ucraineană a operei lui Mihai Eminescu.

La eveniment au fost prezenți Academicianul Mihai Cimpoi, director de onoare al Centrului Academic Eminescu, Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, Elena Dabija, director al Centrului

Academic Eminescu, scriitorul Dumitru Apetri, scriitoarea și traducătoarea Miroslava Metleeva și alții.

„Editarea lui Eminescu în Ucraina a ținut de contextul ideologic”

În luarea sa de cuvânt profesorul universitar ucrainean Serhii Luckanin, într-o limbă română perfectă, a recunoscut că este un admirator al liricii eminesciene. „Popularitatea lui Mihai Eminescu nu este imensă doar în dulcea Românie. Eminescu este tradus în multe limbi ale lumii, iar în Ucraina a început să fie tradus și să apară în mai multe ediții mai ales spre sfârșitul secolului XX, începutul secolului XXI. Editarea lui Eminescu în Ucraina a ținut de contextul ideologic. Nu avem nicio informație privind editarea sa până la cel de-al doilea război mondial, iar dacă au fost câteva traduceri sporadice, acestea au început să apară abia la începutul anilor șaiszeci ai secolului trecut. România și URSS, din care a făcut parte și Ucraina, până la cel de-al doilea război mondial, nu au avut relații diplomatice, contactele culturale fiind, la fel, foarte limitate. Este foarte bine cunoscut cazul lui Dmitro Gaiciuk, artist al poporului din Ucraina, care a mărturisit că, venind la studii în 1946 la Conservatorul din Kiev, a luat de acasă, din Bucovina, un volum de versuri de Mihai Eminescu, fapt pentru care a fost învinuit de NKVD că citește din opera literară a unui scriitor burghez...

„Prima ediție a poeziilor lui Eminescu în limba ucraineană a apărut în 1952”

Este adevărat că situația a început totuși să se schimbe după al doilea război mondial, când România a devenit „Țară a democrației populare, aliată și prietenă a Moscovei”. Dacă în Occident în perioada Războiului Rece nu se traducea din cărțile apărute în România, în URSS era invers: se traducea mult, traduceri fiind făcute conform directivelor partidelor comuniste, excepțiile fiind rarisime.

Prima ediție a poeziilor lui Eminescu în limba ucraineană a apărut în anul 1952, pe coperta cărții poetul figurând cu numele Mihail. Prefața volumului, în traducere ucraineană, a fost semnată de Mihail Sadoveanu. Între poeziile incluse în volum întâlnim „Împărat și proletar”, „La steaua” fără traducerea directă a cuvântului „icoană” din versul *Icoana stelei ce-a murit*. Este de remarcat faptul că poezia „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie” este tradusă corect, pe baza originalului, fără anumite intervenții ideologice. În același an au fost traduse și primele poezii în română ale poetului ucrainean Taras Șevcenko, traducerea bazându-se, probabil, pe reciprocitate.

„Eminescu, mândria poporului român și a celui... moldovenesc”

În următoarea ediție a poeziilor lui Eminescu traduse în limba ucraineană, din 1974, apărută în opt mii de exemplare, cuvântul-cheie „România” va dispărea. De această dată poezia „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie” nu mai este tradusă corect, pe atunci relațiile dintre România lui Ceaușescu și URSS fiind afectate. Traducătorul, Andrii Meaticinski, a fost, probabil, obligat să trunchieze conținutul poeziei. În prefața cărții, Eminescu, pe lângă faptul că este numit „cel mai mare cântăreț al iubirii adevărate și al naturii”, mai este calificat drept „luptător împotriva curentului „artă pentru artă” reprezentat de *Junimea*”. Prefața se încheie cu o frază obligatorie, de serviciu, în care se spune că „Eminescu este foarte popular în România socialistă și în Moldova sovietică, că este mândria poporului român și a celui... moldovenesc”. Cam tot pe atunci, în 1976, a apărut și o nouă ediție a poeziilor lui Taras Șevcenko în limba română.

„Ce va fi în viitor vom trăi și vom vedea”

În anul 1989, când s-a împlinit un veac de la moartea marelui poet, a apărut, în ucraineană în seria „Culmile literaturii universale”, „Geniu pustiu”. Remarcăm că proza lui Taras Șevcenko a apărut în limba română încă în 1961. Volumul apărut în 1989 este prefațat de profesorul universitar Stanislav Simcinski. Traducerile au fost făcute de studenți ai Seminarului din cadrul Facultății de filologie a Universității „Taras Șevcenko”, care a funcționat până la moartea profesorului Simcinski. Acum se invocă „lipsa de bani și a interesului”, dar se mai face totuși câte ceva. În primul semestru al anului de învățământ am predat un curs opțional de limbă română

și limbă latină în limba ucraineană. Măcar așa, iar ce va fi în viitor vom trăi și vom vedea”, afirmă profesorul Serhii Luckanin.

„În prefața semnată de profesorul Stanislav Simcinski se vorbește frumos despre dragostea dintre Eminescu și Veronica Micle. Este interesant faptul că în prefața primei ediții nu s-a scris nimic despre dragoste și lirica de dragoste. Acestea în perioada stalinistă probabil nici nu au existat... În prefața sa profesorul Simcinski presupune că tatăl lui Eminescu ar fi cunoscut limba ucraineană, că „poetul a vrut să trăiască într-o societate fără minciună și a căutat perfecțiunea”, iar Rusia țaristă și-a exercitat rolul său polițienesc în reprimarea revoluției de la 1848 din Ungaria și Țara Moldovei.

Mai multe ediții Eminescu, dar în tiraj mai mic

După anul 1991, adică după destrămarea URSS și apariția Ucrainei și a Republicii Moldova independente, ideologia comunistă de stat obligatorie a dispărut. Au apărut mai multe ediții Eminescu în limba ucraineană, dar într-un tiraj mai restrâns. În anul 2000, cu ocazia celor 150 de ani de la nașterea scriitorului, în Ucraina au apărut două ediții ale poeziilor de dragoste eminesciene. Tot în același an au apărut două ediții ale poemului „Luceafărul”, una la Odessa în traducerea lui Stanislav Frizeniuc și alta la Kiev, în traducerea lui Vitali Colodii. În anul 2012 a mai apărut o ediție a „Luceafărului”, în traducerea lui Vladimir Poiata, pe care îl cunoaște foarte bine domnul Academician Mihai Cimpoi.

Poezia „La steaua” are vreo zece traduceri în limba ucraineană. Ele au apărut în două ediții bilingve, la Kiev în 2003 și la Baia Mare în 2016. O traducere a acestei poezii a făcut și mama mea, care, ca și Eminescu, a fost scriitoare și bibliotecară. Nu a cunoscut limba română, dar a făcut traducerea poetică după o traducere făcută cuvânt cu cuvânt de mine”, susține profesorul Luckanin.

„Mihai Eminescu este ambasadorul cultural, extraordinar și plenipotențiar, al României în lumea întreagă. Datorită lui popoarele noastre se înțeleg și se împacă mai bine. Războiul va trece, iar arta, care este veșnică, va rămâne. Când vorbesc armele, muzele tac, se mai spune, dar aceste poezii, aceste capodopere eminesciene întăresc și mai mult, chiar și pe vreme de război, relațiile de prietenie între Ucraina și România, Republica Moldova, între poporul român și cel ucrainean”, a spus la încheierea discursului său profesorul Serhii Luckanin.

Peremoga, adică victorie în lupta sfântă

În alocuțiunea sa, Mariana Harjevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, a mulțumit doamnei Oliga Romaniuc, directoare a Bibliotecii Naționale „Lesya Ukrainka” din Kiev, pentru participare la organizarea evenimentului, menționând dedicația, implicarea și efortul Centrului Academic Eminescu, în mod special, contribuția domnului Academician Mihai Cimpoi.

Elena Dabija, directorul Centrului, a prezentat publicului cărți dăruite de scriitori ucraineni instituției, precum și ediții de lux ale operei eminesciene, cărți apărute în aceeași colecție semnate de Acad. Mihai Cimpoi, poetul Grigore Vieru etc.

Academicianul Mihai Cimpoi, care „a fugit” de la Academie ca să participe la eveniment și este „director onorific, în timp ce alt director lucrează”, și-a exprimat bucuria de a se revedea cu frații ucraineni chiar și de la distanță și i-a invitat pe aceștia să participe la Congresul eminescologilor din anul curent. „Vreau să vă spun că am avut mereu o mare neliniște pentru tot ce se întâmplă în Ucraina. Le dorim prietenilor noștri ucraineni, în ucraineană, *peremoga*, adică victorie în lupta lor sfântă care ține deja de aproape doi ani”, a declarat Academicianul Mihai Cimpoi.

„Cel mai adorat poet român în Ucraina este Mihai Eminescu”

Scriitorul Dumitru Apetri a menționat că se ocupă mai mulți ani de receptarea literaturii ucrainene în Republica Moldova. „Am editat și o carte în care am introdus

bibliografia cărților traduse din ucraineană în română între anii 1923-1984, în total 120 de cărți. Ucrainenii au început să traducă din literatura română începând cu anii cincizeci ai secolului trecut. Cel mai adorat poet român în Ucraina este Mihai Eminescu, traduceri sale fiind încredințate celor mai buni poeți ucraineni. Este o dovadă certă a faptului că ucrainenii au un suflet foarte bogat, fiind receptivi la frumosul artistic”, a opinat Dumitru Apetri.

Oliga Romaniuc, director al Bibliotecii Naționale „Lesya Ukrainka” din Kiev, și-a amintit de întâlnirile de la Chișinău, de evenimentele produse în cadrul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” și al Centrului Academic Eminescu. „Trebuie să cunoaștem nu doar literatura ucraineană, ci și cea română. Acest lucru ne îmbogățește foarte mult. Vă mulțumim pentru ajutorul acordat în aceste timpuri grele pentru Ucraina. Sper să ne reîntâlnim și să întărim relațiile noastre de prietenie”, a spus Oliga Romaniuc.

În cadrul evenimentului s-au recitat poezii eminesciene în română și traducere ucraineană, s-au cântat române pe versurile marelui poet. La încheierea ediției, Academicianul Mihai Cimpoi a ținut să menționeze că unele dintre poeziile lui Mihai Eminescu au devenit cântece populare, dovadă incontestabilă a faptului că influența sa asupra folclorului și literaturii ucrainene este benefică și inovatoare.